

GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók
SZAKKÖZLÖNYE.

Előfizetési ára :	Szerkesztik és kiadják :	Megjelenik minden
Egész évre . 8 korona	NÉMETH LÁSZLÓ	hónap elsején 1 ívnyi
Fél évre . 4 "	és	terjedelemben
Negyed évre . 2 "	VÁRADI ZSIGMOND.	

Szerkesztőség: **Kecskemét, Templom-utca 95. sz.**
Kiadóhivatal: **Budapest, VIII. ker. Rökk Szilárd-utca 10. szám.**
A lap tartalmáért felelős: **NÉMETH LÁSZLÓ.**

III. évfolyam.

Budapest, 1901. Október 1-én.

10. szám.

TARTALOM: Intézeteink jövője: r.-tól. — Adatok a siketnémák váci orsz. intézeteinek százados múltjához: Borbély Sándortól. — Tanulmányúti jegyzeteim: Herodek Károlytól. — Reklamok: Bihari Károlytól. — A kiejtésre való tanítás: Taritzky Ferencről. — Hazai hírek. — Nyugtázás. — Szerkesztői üzenetek.

Intézeteink jövője.

Lázás igyekezett, serény munkálkodás jellemzi oktatásügyünk jelenben folyó éveit. Mintha egy század összes mulasztásait egy csapásra akarnók pótolni: pezsgő élet köszönt mindenfelől. Két év alatt 5 intézet nyílt meg. Őt helyen szeretettel gondoskodtak az elhagyatottak gyámolításáról. A jelen ilyen alakulásainak láttára jól eső érzés tölti el ügyünk minden tagjának szívét. De vessünk egy pillantást a jövőbe: . . . Ha végig tekintünk intézményeinken, nem fogja-e el kétség lelkünket, ha vajjon méhükben hordják-e a biztos jövő zálogát, a szilárd fenállásnak alapját? Azon intézeteknek, melyek egészben az állam kezelése alatt vannak, a jövője biztosítva van. De szorongó aggodalom fogja el keblünket, ha egy pillantást vetünk azon intézetekre, melyek hivatásuk betöltésében a társadalom filléreire vannak utalva. A kezdet-kezdetén nincs aggodalomra ok, a mennyiben a közönség ezen előtte új, igazán humánus ügy iránt való meleg érdeklődéséből kifolyólag vetélkedve áldoz a szeretet oltárán. De ez, mondjuk ki őszintén, csak napról-napra való tengődés. Ha majd az intézetek fejlődésével a költségek nagyon is felszaporodnak és a gyűjtés még nagyobb mértékben indul meg, kérdés, hogy befolyik-e aztán oly nagy összeg, mely a fokozódó szükségleteket fedezni tudja. A nagy közönség végre is kimerülhet és nem hiszem, hogy lehetne a bezárt erszény ellen kötelező erejű törvényt írni. S megeshetik, hogy egy szépen megindult intézet,

10—20 évi fenállás után növendékek nélkül marad, mert nem tudja őket eltartani.

Pedig a tulajdonképeni cél az volna, hogy az oktatásnak ez az ága minél általánosabb jelleget öltjön az idők folyamán. Ilyen irányban azonban — biztosan merem állítani — süppedékes, ingoványos talajra jutottunk, mely a rája épített tetszetős külsejű házacsákat elnyeléssel, rombadöléssel fenyegeti . . . De mit tegyünk hát? Maga az állam nem vállalhatja magára ezt az egész ügyet, mert hisz az oly terheket róna reá, melyeket nem bírna meg. Forduljunk csak a népoktatás felé! Az érzékű gyermekek kötelező tanítása ki van mondva. Az állam itt sem viselheti az összes terheket; segítségül hívja tehát az egyházakat és a községeket. Ha ki van mondva, hogy minden község tartozik akár állam-segítséggel, akár egyházi támogatással, vagy a saját erejéből elemi iskolát fentartani, miért ne lehetne az 1898. évi XXI. t. c. 8. §-ának érvényesítésével, — mely világosan elrendeli, hogy a községek tartoznak a siketnémái neveléséről gondoskodni — kimondani, hogy 1 vagy 2 megye kötelező iskola-köteles levő községek hozzájárulásával fogyatékos érzékű iskola-köteles gyermekei számára iskolát teremteni és fentartani. Súlyos megterhelését a megyéknek nem vonná ez maga után, mert hisz a tanerőkről az állam úgyis maga gondoskodik, a megye községeire pedig népességük arányában az intézet fentartásának és a szegénysorsú növendékek segélyezésének költségei esnének. Dicséret illeti az e téren kezdő Heves-vármegyét, mely az ez idén megnyílt egri intézetét ily módon akarja fentartani. Heves megyének 2 városa és 115 községe van, melyek közül az 500-nál kevesebb lakóval bíró községek évi 5 kor., az 1000 lakosnál többel nem bírók 10 kor.; a 2000-nél többel nem bírók 20 kor.; a 3000 lakosig számlálók 30 kor.; az ennél is nagyobb községek és városok pedig 50 koronával járulnának hozzá a nemes célú intézményhez. Mint látjuk, a községek evvel nincsenek semmiképen sem megterhelve és meg ven evvel szemben az a biztosítékuk, hogy a megye területén valahol illetőséggel és a községek által eltartani kötelezett gyermekek díjtalan elhelyezést nyernek az intézetben. Sajnos, hogy Hevesmegyének ez az igazán szép, humánus áldozatkészsége hajótörést szenvedett, a mennyiben azt a belügyminister nem engedélyezte. Újabban azonban ismét megfolyamodta a nemes gondolkodású megye határozatának jóváhagyását. Adja az ég, hogy célt érjen.

Örömmel üdvözljük e téren Somogy-vármegyét is, melynek közigazgatási bizottsága a kaposvári intézet igazgatójának javaslatára határozatilag kimondotta, hogy a megye összes községei 1500 lakosig évi 10 koronát; 1500-tól 3000-ig 20 kor.; 3000 lakoson felül 30 koronát vegyenek be már a jövő 1902.-ik költségelőirányzatukba e célra, a mi, a megye 307 községétől 3700 koronát biztosítana az intézetnek. Oly összeg, melyre biztosan lehet építeni. A kaposvári iskola oly alapokon nyugodnék, hogy nem kellene féltelnünk, ha a belügyminister Somogy megye intézkedését jóváhagyná.

Magyarország siketnéma-oktatásügyét csakis így lehet rendezni, egy egészséges jövő alapját csakis így lehet megteremteni.

Tudtommal ez az eszme magából a ministeriumból indult ki, tisztelettel kérjük tehát a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. Minister Urat, hogy az ez irányban megindult nemes mozgalmat figyelmére méltatni és illetékes helyen pártolni kegyeskedjék.

r.

Adatok a siketnémák váci orsz. intézetének százados múltjához.

Közli: *Borbély Sándor.*

(Folytatás.)

XII. „Zsadányi és törökszentmiklósi Almássy Antal kir. biztos beszéde,

melyet a siketnémák ez intézetének ünnepélyes felavatása alkalmával tartott Vácon, 1802. aug. 15-én, az intézet épületének nagytermében, számos hallgató jelenlétében:

A hivatalos kötelességből kifolyólag elvállalt eme megtisztelő hatáskörömet, hogy hozzátok beszélek, az őszinte szívnek ama bizonyágtételével kell kezdenem nemes Uraim, hogy a ti lelketek szinte valóban emberbaráti buzgó gyülekezetetekben semmi sem lehet rám nézve megtisztelőbb, minthogy midőn az emberiség vígasztalásának ügyével foglalkozom, eszközévé lettem annak a háladatoságnak, melylyel a magyar nemzet soha sem szűnik meg átkarolni I. Ferenc királyunknak népe iránt táplált s nyilvánosan ismert atyai gondviselését.

Most nem is említem azt a sok, kiváló jótéteményt, melylyel apostoli királyunk minket és utódainkat az által halmozott el, hogy a hanyatlott erkölcsöknek atyához illő javítására törekedve, igyekezett visszaállítani a hazai törvényeket régi üdvös virágzásukba, s a földi fejedelmeknek Istentől adott hathatós eszközöket erre a célra lehető legbölcsebben törekedett felhasználni. Azonkívül, ha tekintem azt a sok jót, melylyel Ő Felsége elhalmozza a sújtott népet, a kegyes intézmények bőkezű megteremtésével, s ha nézem az érzékek hiányával sújtottak érdekében felállított eme siketnéma intézetet is, s ha elmémvel vizsgálom ennek messze kiterjedő célját: az ügy nagyszerűségétől lelkesülten arra vagyok indíttatva, hogy a nyomorult emberek gyöngé szavából a mi jóságos és kegyes királyunknak halhatatlan köszönetet mondjak.

Hiszen maga Ő Felsége ezt az intézetet annyira kiválóan szükségesnek tekintette, hogy noha a veszedelmes háború gondjai eddig akadályozták, már 1800-ban elhatározta ennek felállítását, s hogy ellátja királyi bőkezűségével és felékesíti magas pártfogásával, a lehető legjobb móddal gondját viselve az ország ama szerencsétlen gyermekeinek, kiktől a beszéd és hallás érzékét megtagadta a mostoha sors.

Mindazon dolgok között, melyekkel ugyanez a királyunk, az ország atyai kormányzása terén halhatatlan dicsőséget szerzett magának, igazság szerint az intézet felállítása kell, hogy elfoglalja az első helyet az emberek szívében: részint a jótéteményért s azért a tudományos eredményért, hogy az ország süketnéma gyermekeinek értelmi világa mintegy varázserőre megnyílik, s rendszeres következetességgel fejlődik, — részint s leginkább azért, hogy az egyesek tétlenségből kiragadtatva, a társadalomnak, hazának hasznos tagjaivá lehetnek és úgy szólva ujja születnek az állam számára.

Komoly ember előtt nem lehet ez közönséges munka s olyan sem, a mely a legnagyobb figyelmet meg ne érdemelné. Mert nagy emlék ez, s a szemes fürkésző előtt olyan, mely kedves az Istennek is, s utódról-utódra szállva, kedvesen és felemelőleg hat a sújtott emberiségre és a mely jótéteménynek az emléke mindenkinek a szívébe vésve, s a magyar évkönyvekbe írva időközön át meg fog maradni.

Vajha volna nekem az a tehetségem, a mint óhajtanám, képes volnék ezt az alkotást, mely a felséges Alapítónak nem kevésbé dicsőségéhez, mint halhatatlanságához méltó, úgy dicsőíteni, amint megérdemli!

Tisztelt Uraim! Engedjék meg, hogy — ámbár nem érzem magamat arra elég erősnek, — midőn Önöket ez intézet rendszeres történetének részletes előadása alkalmával a dolognak lelegelejéig visszavigyem, hogy előlkezdem a dolgot; hogy ily módon Ó Felsége kegyességének és jószágának a nagyságát, ha teljesen nem is, de némileg bár, meglehetősen mértékkel megítélhessék.

Jól tudom, hogy sok embernél az előítélet annyira akadályozza a helyes ítéletet, s így a süketnémák nevelését is, hogy igen sokan a neveléstudománynak ezt az ágát száraz gépiességnek tartják inkább s nem számítják az elme kiművelésének valódi alapos módszeréhez; de nem is csudálkozom.

Hiszen a gondolkodástan legjártasabb embereiben, a bölcseletteni tudományok művelőiben is alig van eddigelé még megnyugtatólag tisztázva ez a kérdés, mert a siketnémák nevelésének ez az új találmánya csak az imént letűnt századnak a végén jutott a rendszeres tudományok közé s épen azért azt hiszem, hasznos dolgot művelek, ha ennek a tudományágnak szellemét meg tudom ismertetni Önökkel a lehető apró részletekig, ha már szabad ennyire belemennem. Hiszen ennek a művészetnek a fürkészése nem épen olyan szükséges ugyan, de ugyancsak kíváncsi azért az ember. Hallgassák meg tehát t. uraim türelmesen, kifejtem, a mennyire tudom, hogyan sikerült ez az ügy, hogy a tudományos világ tapasára érdemes lett.

Igyekszem föltárni tehát az itt levő siketnémák természeti és erkölcsi állapotát — még pedig külön, hogy milyen helyzetben volt előbb az, a mostani nevelés előtt, s milyenben van most, az érdekekben felállított intézmény után: hogy saját ítéletek szerint vizs-

gálhassák meg önök sokkal terjedelmesebben, mint a hogy én elő tudnám adni.

Bemutatom itt ezt a gyereket. Nézzék ezt a gyereket, aki egyéb érzéki tekintetben teljesen hasonló hozzánk, csak nem hall és nem beszél, s nézzék meg, hogy épen ezért buta és bárgyú: mert magának a hallásnak a hiánya már ilyené kell, hogy tegye. Mert hiszen a rendes szervezetű gyermek is a gyakori érzéki észrevétel által okosodik, kétség kívül csak külsőleg és gépies módon és csak ritka esetben a tárgyaknak bonczolható mérlegetése után. Mert az ő érzéki ügyessége az érzéki útján nyert fogalmak összekapcsolásának elméletét, s a fogalmakban vagy tárgyakban rejlő feltűnőbb sajátosságokat az anyától, dajkától vagy házbeliectől gyakori ismétlésekkel, beszédközvetítéssel, akképen nyeri, amint azok hallásának érzékébe jutnak. Ellenben ez a siketnéma gyermek, akinek beszéd soha sem érintette a fülét, s azért a néma közlekedésnek csaknem minden fonala el van szakítva közte és az értelmes emberek között, a látáson kívül nyerhető eszmék hiánya miatt mindaddig butának kell, hogy maradjon, míg az oktatónak a jártassága az eszmék felfogásában s azok javításával közte s a rendes szervezetű emberek között rendes érintkezést nem teremt a számára, s míg ily módon a nevelés állapotába be nem vezet.

A míg csupán a szem segítségével megismeri az anyagi világot, addig hányja-dobálja, gyötri a szenvedély, mint az oktalan állatot, használja ugyan látó szemét, de a tehetség, rendes gondolkozásának hiánya miatt csak pillanatnyi gyönyöre van, ha pedig szenvedélyeit féken tartja, a búskomorságra hajló természeténél fogva a legszerencsétlenebb ember lesz. Mivel ugyanis a keresztény erkölcsiségnek és erénynek édességét nem élvezheti, másoknál százszer jobban érzi, ha szenvedélyeit fékezni akarjuk, komor lelki hangulatát, annyival is inkább megtartja, mert elméjét csak kicsinyes s csak a legegyszerűbb tárgyak ismeretére szorítva, nem igen tudja azt másfelé irányítani, s így felvidulni is aligha tud.

A bölcsőtől kezdve egy bizonyos korig a szülők és dajkák gyöngédsége, becéztetése veszi körül, de azután látja, hogy miatta az ő jóltevőinek könyezniök kell, sőt szívök mélyében el vannak szomorodva, s őt ezután már ugyanazok a szülők és háziak, a serdültebb korban a gyöngédségnek gyermekies jeleivel és kecsgetéseivel nemcsak nem kísérhetik, de bizonyos fokú unalommal fordulnak el tőle. Ezért van aztán, hogy az eltaszított bárgyú ifjúval, a vele egykorúak, kisebbek avagy nagyobbak botorúl és rosszakaratúlag csufondárosan gúnyt űznek, s szakadatlanúl nevetség tárgyának és czéltáblának téve ki, önmagában gyötrődik, s annyira elvadul, hogy fékevesztett vadállat módjára minden emberieségből kivetkőzik. Csak az ízlés érzékében gyönyörködve, a mennyi életkedvet nyer a látásból, ugyanannyi szomorúságot érez ugyanabból, mert nem a jóakarató barátoknak a csoportját, hanem az aljas gúnyolódóknak a csordáját látja szakadatlanúl s mint a vad az odujában félrevonultan egy szegletben gyászolja elhagyatottságát.

Ezért alig is tud ő valamit abból, amit mi az emberek nyájas társaságának mondunk, az összhangzó egyetértéstől s épen úgy más világi dolgok, emberies kecsgetetésétől, a lélek vidámságától és jámborságától örökre száműzve van.

Oh fájdalom! és szomorú végzet, mily nyomorúlt, az ilyen szerencsétleneknek a sorsa! Kik az emberi életnek minden baján túl a jövődöbeli mennyei boldogságnak csaknem az egész emberiséget kecsgetető eseményétől is elzárva, még a bölcselkedéssel sem emelhetik föl nyomorúlt emberi voltukat. De nem jajveszékelek tovább a sorsukon. Ideje már úgy gondolom, hogy a sok fájdalmat, mikkel az önök szívet megterheltem, takarjam el egy vidámbb képpel, hogy a siketnémák már bemutatott sajnálatos sorsával szembállítsam azt a boldogabb helyzetet, melyet a tanítás művészete teremt meg; mert semmi sincs, amit mesterséggel és nagy gondnal, ha nem is legyőzni, de legalább enyhíteni ne tudnánk.

Folyt. köv. Fordította: *Borbély György.*

Tanulmányúti jegyzeteim.

Irta: *Herodek Károly.*

9. Gyermekkert mint a vakok óvodája.

A jól szervezett prágai intézeteknek méltó kiegészítőjeként nevezhető a Klár-féle anyaintézettel átellenben fekvő óvoda, melybe ez idő szerint 4—8 éves gyermekeket vesznek fel s előkészítik illetve nevelik az anyaintézet számára. A gyermek-vakok jelenlegi létszáma 18-at tesz ki, ápolásunkra dadósnéni van alkalmazva, oktatásukat pedig *Hanák Mária* gyermekkertész nő kisasszony teljesíti dicséretet érdemlő ügybuzgalommal s nem csekélyebb szakértelemmel.

Tervszerűen megállapított s keresztül vitt kellemes szórakoztató játékon kívül a gyermekecskéek egyéb hasznos a rendszeres oktatás megkezdéséhez szükséges előgyakorlatokra is oktattatnak. Ilyenek: beszélő képességük és gondolkodásuk fejlesztésére, valamint tapintási érzékük ápolására irányult *érzékeltető oktatás és agyag-mintázás*. Ez utóbbiból golyót, burgonyát, almát, körtét, zsemlyét s más efféle könnyebb tárgyakat készítenek. Ha meggondoljuk, hogy az óvodában kiváltképen szegényes otthonból kiragadott gyermekek vannak elhelyezve, kiknek nevelésével s testügyességeikkel vajmi keveset törődik vagy egyáltalában nem ért hozzá a legtöbb szülő az óvodát oly áldásos jótéteménynek kell deklarálnunk, úgy a gyermekek, mint az oktatásügy szempontjából, melynek eredménye kihatása elől sohasem zárkozhatunk el.

Szétnézve a kicsinyeknek szánt ugyancsak pici helyiségekben, csinos butorok, szép gyermekvaságys, hófehér ágyiruha, ruganyos derékaljak képezik felszerelését. Épen ottlétemkor egy kedves

fiúcska betegen feküdt s Wagner úr igyekezett őt jókedvre deríteni. Wagner igazgatónak szeretetteljes bánásmódja már a smychovi Mennhelyen is feltűnt, itt a beteggel és a többi gyermekekkel való atyai, gyermekes bánásmódja, leereszkedő modora csak növelte bennem a nagy philanthrop iránt a tiszteletet és becsülést. Valóban e tekintélyes állású úr ritka érdeklődést mutat kegyeltjei irányában, mit ők ragaszkodásukkal igyekeznek meghálálni.

10. Ernestinum = Hülyék-intézete. (Hradsin 57. sz.)

A társadalmi úton fenntartott, csinos tőkével rendelkező siketnéma s vakok intézeteihez (az előbbi régi barockstylú épületéből a közeljövőben egy egészen új palotába költözik át) méltán sorakozhatik a hülyék intézete is. Ezen intézet nagynevű jóltevője *Auersperg Ernestine* herceg-asszony után *Ernestinum* név alatt szerepel. Annyi áldozatkészség után ne csodálkozzunk, ha a prágaiak szívét nemes büszkeség tölti be, s mit a mikor csak tehetnek kifejezésre juttatni el nem mulasztanak, mondván: „Ez is, az is a Mi intézetünk.“

Az „Ernestinumra“ igen nehéz rátalálni, mert amig egyrészt nem igen ismerik, másrészt azt mondhatnám, hogy az utca felől teljesen eldugott helyen, közvetlen az érseki palota szomszédságában fekszik olyképen, hogy csak keskeny sikátoron juthatni hozzá. Ezen ócska előcsarnok-féle palotát s egy vele kapcsolatos fölséges kertet rejt el. A belső udvaron gerendák, ablakok, vakolatláda s munkás emberek! Mi lehet itt más, mint az épület toldozgatása-foldozgatása. Úgy volt. E magáncélra épült palota nélkülözte mindazon tervszerű beosztásokat, melyek bármely intézet építésénél szem előtt tartandók, csak e szempontból indokolható, hogy szorgalmi időben is átalakításokkal voltak elfoglalva. Ennélfogva felkeresésem tulajdonképeni célját, t. i. az oktatás menetének tanulmányozását csak részben érhettem el.

Az intézet termei tágasak, falai művészi kivitelű freskókkal vannak díszítve, minden részlet arra vall, hogy valamikor jobb idők tanui valának. Hálótermei a tisztaság által kiérdemelt előnyös felemlítés mellett egyszerű, de csinos ágyakkal — meglehetősen ritkásan — vannak bebutorozva, melyekben a derékaljak lószőr-matracok. Egyik teremben néhány leányka kézimunkával, nevezetesen horgolással és kötéssel volt elfoglalva, a másikban néhány gyermek rajzolgatott nem minden ügyességet nélkülöző előszeretettel. Még az előző iskolai évben készített írásbeli dolgozatok halmazából egynehányat felítve, meggyőződtem, hogy az oktatásban az individualításra nagysúlyt fektetnek.

(Folyt. köv.)

Reklám.

Ha hihetünk azoknak a hirdetéseknek, a melyek egy idő óta a lapokban napvilágot látnak, akkor csekély jósló tudással is megjövendőülhetjük, hogy a gyógypaedagogia vége immár nincsen messze. A szenvedő emberiség megváltói gombamódra szaporodnak, nőnek. A többek közt bennünket különösen, azok érdekelnek, a kik a nagyothallás, a siketség, az epilepszia ellen ígérnek gyógyító szert. Mert ha ezek be is váltják ígéretüket, akkor nem lesz több siket, nem lesz több epileptikus, nem lesz több hülye: . . . szóval a gyógypaedagogiai intézmények ilyformán feleslegessé válnak.

Am nézzük magukat a reklámokat!

1. Vidéki lapokban majdnem minden héten olvasható ez a csábító hirdetés:

„Nagyothallók figyelmébe. Egy gazdag nő, ki a dr. Nicholson-féle mesterséges füldobkészülék által hallási képességét teljesen visszanyerte, az intézetnek 25,000 márkát ajándékozott azon czélból, hogy azok a nagyothallók, kik nincsenek abban a helyzetben, hogy ezen füldobot maguknak beszerezhessék, szintén részesülhessenek teljesen ingyen egy új füldob beszerzésében. Levelek No. 8699. das Institut Nicholson „Langcott“ Gunnersbury, London W.“

Persze, hogy akad elég nagyothalló, a ki ezt az ingyen füldob-készüléket kéri. Meg is kapja, hanem kap vele egy használati utasítást is, mely szerint a füldobhoz még bizonyos szerek is szükségesek. De ezeket már pénzért adják. S a jámbor így busásan megfizeti az ingyen füldob árát.

Ha jól tudjuk, e füldob forgalomba hozatala nálunk belügyminiszteri rendelettel be van tiltva. Ámde mit ér ez, ha széltében hirdetni meg szabad?! A nagyothalló, mint a vízbefuló, kapkod minden szalmaszálhoz. Az ingyen füldob ajándékozóit ezt nagyon jól tudják és éppen erre a kétségbeesésre alapítják egész üzletüket.

2. Ugyancsak vidéki lapban, többek közt pl. a „Gödöllő és vidéké“-ben olvashatni, szintén majdnem minden számban az alábbi hirdetést:

„A siketek hallanak. A „Die illustrierte Welt“ folyóirat 27-ik száma, Chiswich High Road, No 626 London W. egy csudálatos kura leírását tartalmazza siketség és fejugás ellen, a mely kurát a beteg otthon, a lakásán is alkalmazhatja és a melynek mindenkor kitünő eredménye legyen. A nevezett lap ezt a számát mindenkinek bérmentve megküldik kívánatára, aki címét a folyóirat szerkesztőségéhez beküldi. (52—h).

Ez a hirdetés különösen a siketnéma gyermekek szüleit ve-

zeti tévútra. A helyett, hogy gyermeküket 7 éves korában valamely siketnéma-intézetbe igyekeznének adni, elindulnak ilyen hirdetések után, kísérleteznek tovább, költenek töméntelen sok pénzt, s mire végül minden fáradozásuknak eredménytelenségét látják és valamely siketnéma intézethez fordulnak, fájdalommal kell tudomásul venniök, hogy gyermekük 10. életévét már betöltvén, siketnéma intézetbe nem vehető fel.

Kinek a lelkét terheli e gyermek újabb szerencsétlensége? Nem az ilyen hirdetőket-e a kik a siketség meggyógyítását ígérik?!

Mert ha igazságuk volna a hirdetőknél, miért nem mutatják be a világnak azokat a boldog embereket, a kiknek hallását ők adták vissza? Az államok minek töltik az időt siketnéma-intézetek felállításával, és minek költik a pénzt ily intézetek fenntartására?? Miért nem szállítják a siketeket csapat-számra a hirdető urakhoz, hogy gyógyítsák meg őket? Talán azért, mert az államok tudják, hogy az egész csak szédelés? Akkor meg miképp engedhetik meg, hogy e hirdetések napról-napra csalogassák az áldozatokat?!

3. Az eddigiekben az volt a vigasztaló, hogy mind a kettő idegen munka. Hanem mit mondjunk a következő hirdetésről, a mely mostanában már nem is vidéki, nem is heti újságokban, hanem fővárosi és napi lapokban jelenik meg.

Epilepszia gyógyítva!

(nehézkór, eskór.)

Most 20 éves fiam 16 éven át borzasztó epileptikus rohamokban szenvedett; a legkitünőbb orvosok fáradozásai dacára újabb időben mind hevesebben és gyakrabban léptek fel a görcsrohamok. Midőn már közel álltam a kétségbeeséshez s gyermekemet elveszettnek véltem, hallottam, hogy hasonló betegek bajuktól megszabadultak. Miután ezen állítás igazságáról személyesen meggyőződtem, még egy kísérletet tettem s ez minden várakozáson felül fényesen sikerült. Fiam egészen meggyógyult s ismét folytathatja 2 év óta abbahagyott tanulmányait. Ezer köszönet érte dr. **Berdach H. N.** urnak **Lugoson**, Vaspálya-utca, Bánátban, fiam megmentőjének, akihez hasonló bajban szenvedők egészségük visszanyerése végett bizalommal fordulhatnak. **Schiessler Vilmos** m. kir. **birósági végrehajtó. Német-Lugos.**

Nevezett orvos minden más idegbetegséget, neuralgiát, neurastheniát, hiszteritát, vitustánczot s általános idegességet is gyógyít.

A ki ismeri az epileptikusok szánandó sorsát, az bizonyára örömmel kiáltana fel, ha hinni tudna e hirdetés komoly voltában. Hiszen a kormány gondoskodásából éppen most rendezik be az

első ápoló és tanintézetet epileptikusok számára. És ha igaz e hirdetés, akkor félbe kell hagyni minden munkát és államköltségen szállítani e szerencsétleneket dr. *Berdach H. N.* úrhoz, Lugosra, a Vaspálya-utczába.

Mindenesetre jó lesz hatóságilag megvizsgálni a dolgot. És ha a doktor úr tényleg oly tudós ember, mint a milyennek ebből a hirdetésből látszik, akkor, mint az emberiség jótevőjét, állam támogatásban kell részesíteni őt. Ha pedig — bár kerülő úton — ő is csak ígér, akkor a magyar orvosi karnak lenne kötelessége, hogy fellépjen az ilyen, meg nem engedhető reklámokkal szédelgő doktorok ellen.

Szóljunk-e még a békéscsabai orvosról, a ki fűnek-fának kínálja ezüst és arany kerettel készült dobhártyáját, mint az ő találmányát, persze drága pénzen. A siketnémák váci intézete kísérletezés végett hozatott tőle egyet, de nem látta hasznát. Egyes orvosok szóval elizélték: miért nem vizsgálja meg ezt is, és miért nem mond ítéletet róla a magyar orvosi kar?

Említsük-e a napilapoknak a múlt hónapban közölt azt a híret, hogy a pelsüci hülye-intézetből most bocsátották el az első növendéket, a kinek teljesen visszaadták az eszét? És hogy sem az intézet igazgatója, sem más nem cáfolta meg ezt a — bizonyára tévedésen alapuló — kacsát.

Ezek után egész természetes, hogy akadt siketnéma-intézeti tanár, a ki vállalkozik arra, hogy a siketeket megtanítja énekelni. Sőt erről komoly cikket is irt és valósággal azt hitte, hogy mi is komolyan vesszük őt.

Vác.

Bihari Károly.

A kiejtésre való tanítás.

Kerner J. „Die Artikulationsstufe“ című cikksorozatának szabad fordítása, mely a „Blätter für Taubstummtenbildung“ 1899. évi 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23. számában jelent meg.

(Folytatás.)

Gyakorlás a mássalhangzó csoportokon. Itt utal Kerner az *Organ* 1887. évi 11. s 12. számaiban foglaltakra, a hol a rövid s hosszú vokálisok közötti különbségről van szó. Különös gyakorlatokat e végből nem állít fel itt s csak azt jegyzi meg, hogy ott gyakorlandó e különbség, ahol épen előfordul.

A *t, T.*

1. *At, Ot, Ut* stb.

2. *Ta, To,* stb.

3. Az 1. számú kapcsolatokhoz mint kezdő szóhangok, csatlakoznak a többi, már előfordult konzonások, mint pl.:

At—Mat, Bat, Gat, Pat, stb.

Ot—Not, Bot, Dot, stb.

It—Mit, Nit, Nyit stb.

4. A 2. számú kapcsolatokhoz csatlakoznak a többi, már előfordult konzonások, mint végző szóhangok, mint pl.:

Ta – Tam, Tan, Tany stb.

Tu Tub, Tud, Tuny stb.

Most veendőik ismét érteményes kapcsolatok, ezek után pedig a mássalhangzók *i*-vel vokalizálándók.

A *k, K*.

A *k*-val képezhető négyféle kapcsolatot szintén ily sorrendben — illetve rendszer szerint sorolja el, a végén a jelentésményes szóhangcsoportok megértetését, befejezésül pedig a mássalhangzóknak a zárt *e*-vel való vokalizálását kívánja.

Az *nk*.

Ank, Onk, Unk stb.

Elhagyva a Kerner által felállítottot *s* a német nyelv szolgálatában álló kapcsolatokat, igen jól értékesíthetjük *e* szóvégi *nk* kapcsolatot a mi magyar *tő* és ragozott szavainkban.

Itt teszi Kerner a megjegyzést, hogy a *p, t, k*, konzonansok mindig teljes légárammal, de mindazonáltal laza zárlattal ejtessenek ki.

A mássalhangzóknak a nyílt *e*-vel való vokalizálása.

Az *ö, Ö, ü Ü*.

E betűkhöz még az *eu* és *äu* vokalis diphtongusokat is hozzáveszi Kerner; nekünk azonban ezekkel mi dolgunk sincs.

Az *ö* *s* *ü* kifejtése, bár némelyek nehéznek tartják azt, semmivel sem nehezebb, mint a vokálisoké.

Ha a zárt *e* és *i* tisztán ki vannak fejtve, akkor az *ö* és *ü* minden különösebb fáradság nélkül is ki lesz csalható. De már több időt kíván azok begyakorlása, mert egy hét alatt sem lehet azokat a gyermekek marandó tulajdonává tenni. Ha tehát nem sikerül azok kifejtése, ily esetben csakis a tan. tájékozatlanságát, vagy épen türelmetlenségét és sietségét lehet okúl venni. Általában azt kell a kifejtésüknél szem előtt tartani, hogy az egyszerű vokálisok szolgálnak erre alapul.

Az *ö, Ö*.

Mondassuk a zárt *e*-t *s* hangoztatása közben alakítsuk az ajak nyílást folytatólagosan *o*-ra. E mellett le kell nyomni kissé a nyelv hegyét, minek megfelelően sülyed némileg az alsó állkapocs is, az ajakszögletek pedig kevésbé a fogak felé húzódnak. Az ajkak a közepén bizonyos mérvben előre csúcsosodnak *s* megfelelő nyílást képeznek. Ha az ajak-artikuláció kellő erélylyel megy végbe, akkor alig kell változnia a nyelv *s* áll ama helyzetének, melyet az *e* képzésénél felvett. Hiba az *ö* képzésénél, ha az az ajkak közepe, azok szögleteihez hasonlóan, a fogakhoz húzódnak.

Gyakorlás a mássalhangzó-schemán olyképen, hogy a mássalhangzókat, mint szótagkezdő, majd meg mint szótagvégző hangzókat vokalizáljuk az *ö*-vel.

Az *ü, Ü*.

Mondassunk az *i*-t, *s* hangoztatás közben változtassuk az ajaknyílást az *u* alakjára. Egyebekben ugyanaz áll *ü*-re, a mi *ö*-nél említettett.

A rezgést ép úgy érzékeltethetjük *ü*-nél, mint *i*-nél, *s* a segédeszközök is ugyanazok.

A mássalhangzó-schemán való gyakorlás szintén úgy intézendő, mint az *ö*-nél.

Az *f, F*.

1. *Af, Of, Uf*, stb.

2. *Fa, Fo, Fu*, stb.

3. Az 1. sz. alattiakhoz az előző mássalhangzók, mint szótagkezdő szóhangok csatlakoznak, pl.:

Af— *Maf*, *Naf*, *Nyaf*, *Baf*, *Daf*, *Gaf*.

Of— *Mof*, *Nof*, *Nyof* s így tovább.

4. A 2. sz. alattiakhoz az előző mássalhangzók, mint szótagvégző szóhangok csatlakoznak, pl :

Fa—*Fam*, *Fan*, *Pany*, *Fab*, *Fad*, *Fag* s így tovább.

Az ezen eléggé változatos szóhangcsoportokból kikerülő értékenyes kapcsolatok, vagy fogalomszavak.

A mássalhangzó-schémán olyképp intézendő a gyakorlás, hogy a mássalhangzók az *ö*-vel vokalizáltassanak.

A *pf*.

Ezzel — a németben önálló jellegű — mássalhangzóval ugyanazon gyakorlatokat végzi, hasonlóképpen jár el az *sz*- és *s*-féle spirans szóhangokkal is. Ugyancsak ebben a modorban folytatja a gyakorlást a német *sp*, *zt* összetételekkel, valamint a *v*-vel, *j*-vel, *h*-val, *l*-lel és *r*-rel is, melyeknek már kivonatos jelzésétől és eltekintek helykímélés okából.

Megjegyzendő, hogy a *r* betűhöz legtöbb értékenyes kapcsolatot ad, melyek már nem is szóhangcsoportokból, hanem szócsoportokból, tehát mondatokból állanak.

E gyakorlatok befejezéseképp a következőket jegyzi meg Kerner. A II. kurzusra 9—12 hónapot számít. Az ezen tanmenet szerint továbbhaladást azonban nem engedí sem revisiók, sem nyilvános vizsgálatok kedvéért félbeszakítani. Ilyen esetben legfeljebb azt a kérdést találja helyén valónak, hogy melyik az utóbb tárgyalt mássalhangzó? Erre aztán artikuláltatja a tanár az odatartozó gyakorlatokat, valamint leolvastatja s leiratja azokat.

A nyelv fejlesztésének menete az artikuláció fokán.

Az eddig begyakorolt néhány nyelvvalakkal még nem lehet nyelvoktatást eszközölni. Lehetséges ezek segélyével, vagy ezek mellett annál több szóanyagot gyűjteni; de a benső beszéd-társulás és a gondolkodás formája egyoldalúan és hiányosan fogna ilyképpen alakulni. (Lásd a II. kurzus bevezetést!) Ennek elhárítása okából előbb még több nyelvvalakot kell begyakorolni. És pedig ismét csak egy példában s ugyanegy szemlélethez rögzítve kell azokat feltűntetni. Kiejtés, leolvasás és leírás szempontjából való begyakorlásukat ugyanolyan készség eléréséig kell folytatni, mint a hogyan ez az eddig begyakorolt alakokkal történt. Tehát még ezen a fokon is kiváltképp az artikulációval van dolgunk. A nyelvvalakok biztos és folyékony kiejtése és megkülönböztetése folytán a beszéd-tanítás számára tért hódítunk s begyakoroljuk az emlékezetet, mely tért az ez után következő szemléleti oktatásban különféle képzettartalommal kitöltünk s e mellett egyszersmind szakadatlanul gyakorolhatjuk a benső gondolkodást. E célból tűzetesen kell az alakokat gyakorolni, és pedig azok kiejtése, leolvasása és a köztük levő különbség megértésének szempontjából. A későbbi szemléleti oktatásnál azonban csak arra ügyeljen a tanár; hogy a begyakorolt alakok minden leckében előforduljanak, de olyképpen, hogy az illető lecke mind a mellett tárgyilag és logikailag összefüggő szemléleti anyag maradjon. Az ilyen anyag előkészítése, összeállítása mestermű ugyan, de nélkülözhetetlen a mi nyelvoktatásunk keretében, és összehasonlíthatatlanul nagyobb érdem volna ilyen előkészítéseket a nyilvánosság javára értékesíteni, mint csak értekezni felettük. Ha azonban Kerner, dacára e nézetének csak az első nyelvvalakok kifejtésének menetére szorítkozik e helyen, ezt azért cselekszi, mert a szemléleti oktatás már nem tartozik az artikulálás fokára. A nyelvvalakok begya-

korlása már a szemléleti oktatásra való átmenetet s így egyszersmind az artikuláció befejezését képezi.

A most begyakorlandó alakok a következők:

1. *Egyszerű parancsoló formák*, melyek az artikuláció tanításából önként előállottak:

Vedd! Vegyétek! Adj! Adjatok! Jöjj! Jöjjetek! Fogd! Fogjátok! Vigyázz! Vigyázzatok! Állj fel! Álljatok fel! Ül le! Üljetek le! Fuss! Fussatok! s így tovább.

Ezek az alakok ugyan már a tulajdonképeni artikulálás közben is előfordultak s gyakoroltattak, azonban magától értetődőleg még gyakran ismétlendők, vagyis alkalmazandók.

2. *Bővített parancsoló formák*:

Vedd elő a táblát! Vegyétek elő a táblakat! Tedd el a palavesszőt! Tegyétek el a palavesszőket! Nézz reám! Nézzetek reám! Töröld le a táblát! Törüljétek le a táblákat! És így tovább.

3. *Az ige jelen ideje*.

Előzőleg begyakorlandó az *ön* megszólító szócska, melyet tudvalevőleg akkor alkalmaztatunk növendékeinkkel, ha megszólítanak s reánk mutatnak. Tehát legyen pl. az ige: *dobbant*.

A tan. dobbant egyet, a gyermekek pedig rá mutatnak s kimondják: *Ön dobbant*. Ezt a mondatot — természetesen a dobbantás után tartott pár-pillanatnyi szünet után kell, hogy a tan. elmondja a gyermekeknek, és csak ez után ezt a mondatocskát reprodukálni. Ez után így folytatja: A tanár ezt parancsolja az egyik gyermeknek: „Dobbants!” A gyermek dobbant egyet s mondja: „Én dobbantok.” A többiek rámutatnak s mondják: „Te dobbantasz.”

Egyik gyermeket a többi mögé állítja, ki szintén dobbant lábával, mire emezek, a nélkül, hogy megfordulnának, kimondják ezt: „Ő (János) dobbant.” Ezt a mondatot pedig: „A gyermek nem dobbant” akció, vagyis mutató közben mondhatja ki. Most rátér a többesre. A tanár parancsolja: „Dobbantsatok!” Megteszik ezt a gyermekek és kimondják: „Mi dobbantunk.” Most két csoportra osztja a gyermekeket; az egyik csoport dobbant, a másik egész csoport viszont az előbbiekre mutat s mondja: „Ti dobbantotok.” Ugyanezt megfordítva is véghezviteti. Majd még végül két vagy három gyermeket a gyermekek többsége mögé állít, kik ugyancsak dobbantanak egyet; erre a többiek ezt mondják: „Ők dobbantanak.”

Kérdő alakok: Dobbant ön? Igen, ön dobbant. Vagy: Nem, ön nem dobbant, Dobbantasz te? Nem, én nem dobbantok. Dobbant ő? Nem, ő nem dobbant, vagy: igen, ő dobbant. Dobbantotok ti? Nem, mi nem dobbantunk, vagy: igen, mi dobbantunk. Dobbantanak ők? Nem, ők nem dobbantanak, vagy: igen, ők dobbantanak. (Vége köv.)

Hazai hírek.

Tisztelettel kérjük lapunk előfizetőit, hogy hátralékaikat minél előbb Fritz Ármin úr, (VIII., Józsefkörút 9. sz.) címére beküldeni szíveskedjenek. A beküldött összegeket a lapban nyugtázní fogja.

A gyógypaedagogiai tanintézetek orsz. szaktanácsának folyó évi szeptember 26.-án tartott gyűléséről.

A gyűlést hosszabb beszéddel nyitotta meg az elnök, üdvözlőlvén a szaktanácsot abból az alkalomból, hogy első gyűlését tartja az új tanévben. Dicsérettel emlékezett meg a szaktanács tagjainak a múlt tanév folyamán tanúsított odaadó buzgalmáról, melylyel a kormányt a hazai gyógypaeda-

gociai oktatásügy terén felmerült feladatok megoldásában hathatósan támogatták. Rámutatott arra, hogy a kormány ezután is számít a szaktanács önzetlen és becsületreméltó közreműködésére. Végül bemutatta *Herodek Károly* igazgató-tanárt, mint a szaktanács új tagját és lelkesítő szavakkal ösztönözte őt az e minőségben kifejtendő hasznos tevékenységre.

Pivár Ignác tanácsilag válaszolván az elnök szavaira, s köszönetet mondott azért a kitüntetésért, melylyel az elnök a szaktanács eredményes működését elismerte. Biztosította az elnököt arról, hogy a szaktanácsnak a jövőben is az lesz a legfőbb törekvése, hogy a hazai gyógypaedagogiai oktatásügynek minél hasznosabb szolgáltatokat tehessen, mert az elhangzott elismerő szavaiból a szaktanács minden tagja fokozott lelkesedést és új erőt merített a további munkálkodáshoz.

A tárgyalás az előadó jelentéseivel kezdődött, melyekből a következőket közöljük:

A szaktanács július 13.- és B-diki jegyzőkönyveit a miniszter jóváhagyta. A siketnémák *temesvári intézetének* módosított órarendje elnöki úton terjesztetett fel a miniszterhez. Felolvastatván az erre vonatkozó felterjesztés, ahhoz a szaktanács utólagosan hozzájárult. A siketnémák *budapesti iskolájának* f. évi június 26.-diki jegyzőkönyve, órarendje és kimutatása elnöki úton megfelelő javaslat kíséretében felterjesztettek a miniszterhez. A javaslatához a szaktanács utólagosan hozzájárult. A siketnémák *kolozsvári intézetének* órarendje és a hozzátartozó kimutatások megfelelő javaslat kíséretében elnöki úton terjesztetett fel a miniszterhez. A felterjesztésben foglalt javaslat időközben érvénytelenné vált, mivel a kolozsvári intézetbe új első osztály vétetett fel, minek folytán az órarend is módosult. — *Berinza János* tanácsagnak a siketnémák temesvári intézetéről szóló, véleményezés végett kiadott jelentése szintén elnöki úton terjesztetett fel a miniszterhez. Az erre vonatkozó javaslat tudomásul vétetett. — A miniszter a szaktanács javaslatára tudomásul vette *Skulléthy Lajosnak* abbeli védekezését és indokait, a miért nem vezethette szabályszerűen a dadogók számára rendezett tanfolyamáról szóló anyakönyveit. — A beszédhibákban szenvedők szünidei tanfolyamairól szóló kimutatások beérkeztek. — A miniszter megbízásából az előadó és *Mlinkó István* részt vettek a siketnémák és vakok egri intézetének végleges szervezése ügyében f. évi augusztus 12. én és 14.-én tartott értekezleteken. Az erre vonatkozó jegyzőkönyvek felterjesztettek a miniszterhez. — A miniszter utasította a siketnémák aradi iskolájának hitoktatóit, hogy a szakvizsgálatot a folyó tanév közepe táján a siketnémák temesvári intézetében az odaváló hitoktatókkal egyidejűleg tehetik le. A miniszter megbízásából kiadott a siketnéma-intézetek és iskolák igazgatóságainak a hitoktatók szakképesítő vizsgálatára vonatkozó tananyag és a kiállítandó bizonyítvány mintája. — A siketnéma-intézetekben és iskolákban a rendeletileg kötelező használatra kiadott nyomtatvány-minták használatba vétettek. — Az előadó a minisztertől nyert megbízatása értelmében helyszíni szemlét tartott gróf Andrássy Dénes monoki kastélyában, mely valamely gyógypaedagogiai intézet létesítésére ajánlatot fel. Az előadó részletes jelentése alapján kimondott, hogy legcélszerűbb volna ott a hülyék és epileptikusok számára mezőgazdasági- és ipari foglalkoztatóval berendezett internátust létesíteni. Az ez irányú további teendőkre nézve konkrét javaslatot fog a szaktanács a miniszterhez felterjeszteni. — A „Gyógypaedagogiai Szemle“ folyó évi segélyezésére 500 koronát engedélyezett a miniszter. — A siketnémák kolozsvári intézete igazgatóságának megkeresésére elnöki úton sürgős felterjesztés intéztetett a miniszterhez az oda kirendelt tanfolyamhallgató ösztöndíjának kiutalványozása tárgyában. A miniszter a múlt tanév végén vizsgá-

zott másodéves tanfolyamhallgatókat a konkretualis statusba sorolással ki-nevezte, a jelenlegi másodéves tanfolyamhallgatókat pedig gyakorlati szolgálattételre kirendelte az egyes intézetekhez — Almássy Ferencz és Verger Tamás székesfehérvári tanítók leveleiből kitűnik, hogy nevezettek a miniszter intenióinak megfelelően községi iskolaszékük beleegyezésével és támogatásával működési helyükön a siketnémák számára szolgáló tanfolyam szervezésén fáradoznak. Az előadó mindkettőnek kellő útbaigazítást adott a tanfolyam szervezésére vonatkozólag. Verger Tamás 8 napon át hospitált is a siketnémák váci intézetében s a napokban 5 növendékkel megnyitotta a tanfolyamot. E tanfolyam eredménye a tanév végén kiküldendő szaktanácsi tag által megvizsgáltatik s az elért sikerhez képest az illető tanítónak megjutalmaztatása hozatik majd javaslatba a miniszternél.

E jelentések után az előadó javaslatait tárgyalta a szaktanács. Határozatai a következők:

A siketnémák budapesti iskolájának f. évi szept. 4.-diki jegyzőkönyve, módosított órarendje és kimutatásai, mint a melyek a szaktanács javaslata értelmében készültek és a kívánalmaknak minden tekintetben megfelelnek, jóváhagyó tudomásvételre ajánlottak. — A siketnémák aradi iskolájánál az új első osztály felvételével felmerült tanerő szükséglet kielégítése szempontjából az a határozati javaslat hozatott, hogy Ehling Jakab másodéves tanfolyamhallgató a budapesti iskolától rendeltessék Aradra, helyébe pedig ideiglenesen Medgyessy János másodéves tanfolyamhallgató a budapesti iskolánál. — A siketnémák és vakok szegedi intézete igazgatóságának abbéli kérelme, hogy az intézetnél a szem- és fülgyógyításhoz értő orvos alkalmazassék, felügyelő-bizottság hatáskörébe utaltatott.

A siketnémák és vakok szegedi intézetének órarendje jóváhagyásra és Silber Vilma ugyanazon intézetnél a női kézimunka tanításával leendő megbízatásra ajánlatott. A siketnémák temesvári intézetének f. évi auguszt. 31. és szept. 4.-diki jegyzőkönyvei lényeges módosítással jóváhagyásra ajánlottak. Kimondatott, hogy a hülyék budapesti intézetében a Mihalik Lajos távozásával főnök nélkül maradt osztályban heti 10 óratöbblettel oldható meg a tanítás. — Megbízott az előadó, hogy a hülyék budapesti intézetének f. évi szept. 9.-diki jegyzőkönyve, órarendje és kimutatásai tárgyában utólagos beszámolás kötelezettségével tegyen felterjesztést a miniszterhez. — A budapesti kiségitő iskola órarendje a körülmények kényszerhatása folytán úgy módosítottatott, hogy a hittani órák kivételével az összes tanórák délelőtt tartassanak ki. — A vakok budapesti intézete tantestületének f. évi szept. 5.-diki jegyzőkönyve az inspectió és a tiszteletbeli állások díjazására vonatkozó határozatok megfelelő módosításával jóváhagyásra ajánlatott. A siketnémák kolozsvári intézetének f. évi szept. 2. diki jegyzőkönyve, módosított órarendje, tananyag-felosztása és egyéb kimutatásai, valamint azzal gazgatóságnak az óratöbbletekre vonatkozó felterjesztése megfelelő észrevételekkel jóváhagyásra ajánlottak. Ezzel a gyűlés véget ért.

A legközelebbi szaktanácsi gyűlés okt. 5.-dikére tűzött ki.

Halálozások. *Mihalyik* Szidor dr. a vakok országos intézetének volt igazgatója szept. hó 26-án 63 éves korában meghalt és 28-án temették nagy részvét mellett. A megboldogult nagy érdemeket szerzett a vakok oktatás-ügye terén, melyet 31 éven át lankadatlan szorgalommal és ügybuzgalommal vezetett. Szerencsétlen vakjai valóságos gyermeki rajongással vették körül és ő is atyai-lag szeretett növendékeit. Növendékeinek javát előmozdító több munkát írt a vakok ügyéről; e munkák még maig is úgyszólván

egyetlen termékei a magyar vakok oktatásügyének. E téren szerzett érdemeit 25 éves jubileuma alkalmával a király koronás arany érdemkereszttel jutalmazta. — *Woska* Vilmos a brünni (Morva Szilézia) siketnéma intézet igazgatója a múlt hét folyamán önként vált meg életétől. Végzetes tettének okaként a közelmúltban ellene intézett támadások és mellőzések említettnek.

A „Siketnéma-intézeti tanárok orsz. egyesületének“ alapszabályai a belügyminiszteriumban megfeneklettek. Az egyesületnek ugyanis nem lévén állandó székhelye, hanem az az elnök lakhelyétől van függővé téve, annak működése a politikai hatóságtól nem ellenőrizhető kellőképpen. Ezért valószínűleg az alapszabályok a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez küldetnek át majd a belügyminiszteriumból, hogy hagyja jóvá ő és gyakorolja vagy a tanfelügyelő, vagy a főigazgató, vagy valamely más hívatott fórum útján az ellenőrzést.

Az állami tisztviselők kongresszusa rendkívül impozáns módon folyt le szeptember hó 22-én Budapesten *Vörös László* nyugalmazott államtitkár tapintatos elnöklése alatt. A sokféle javaslat dacára páratlan gyorsasággal és a jó ügyhöz méltó komolysággal hozta meg egyhangú határozatait, melyek a sajtóból közismertek. Említésre méltó, hogy a kecskeméti állami tisztviselők küldöttségében *Németh László* kecskeméti siketnéma intézeti igazgató és a váci tisztviselők küldöttségében *Bihary Károly* váci siketnéma int. tanár szerepelt. Utóbbi a miniszterelnök elé járult monstre küldöttségben is részt vett. Különben a gyógypaedagogiai oktatásügy munkásai közül — még a budapestiek közül — sem igen érdeklődtek a kongresszus iránt, mintha a dolog őket egyáltalában nem is érintené.

Bogányi Gyula, a siketnémák váci intézetének tanára 28 évi működés után saját elhatározásából nyugalomba vonult. Őszintén óhajtjuk és velünk tán még sokan, hogy tisztelt kartársunk még igen-igen soká élvezze a pihenést, mely után vágyódott és a melynek — miniszterünk jó akatából — most részese lett.

Nyugtázás.

A múlt hó folyamán a következő előfizetési díjak érkeztek be: *Markovits Árpád* Vác 4 kor., *Kreupl Sarolta* Budapest 4 kor., mely összegeket ezennel nyugtázom.

Fritz Ármin.

Szerkesztői üzenetek.

E. J. igazgató úrnak Arad. Szíves küldeményét türelmetlenül várjuk; aktualitása még nem szűnt meg, sőt azt hisszük aktualisabb ma, mint valaha.

Taricsky F. igazgató úrnak Koiozsvár. A jövő havi számban közöljük az utolsó részt. Hálás köszönetet mondunk önnek a fáradságos és szép fordításért. Kellő számú példány rendelkezésére áll. Esetleg mi is elküldjük *Kerner* úrnak, ha közelebbi címét megírni méltóztatik.

—*th.* Budapest. Kérdésére jövő számban felelünk.